

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ КОМУНІКАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Стаття присвячена дослідженню основних прагматичних аспектів парламентської комунікації на матеріалі засідань Європейського Парламенту. Проводиться характеристика даного парламентського дискурсу як комунікативної події між виступаючим з трибуни оратором і аудиторією в межах суспільного інституту парламенту.

Ключові слова: парламентська комунікація, Європейський парламент, прагматика, інтенціональність, комунікативні партнери

Прагматика як наука, що вивчає поведінку знаків у реальних процесах комунікації, розглядає мовну діяльність в контексті соціальної поведінки. Явища і об'єкти навколишнього світу можуть набувати різних значень (або ідентичності) в залежності від тих специфічних обставин, в які вони занурені.

З точки зору теорії дискурсу всі об'єкти дійсності мають дискурсивний характер: будь-яке явище вписано в контекст, який і надає йому повноту сенсу, тому дискурс виступає способом упорядкування реальності, механізмом визначення цінності (значення) як самого індивіда, так і предметів навколишнього світу.

Об'єктом дослідження є парламентська комунікація Європейського парламенту. Предметом дослідження є прагматичні аспекти парламентського дискурсу на матеріалі засідань Європейського парламенту.

Метою даної статті є виділення та опис основних характеристик дискурсу Європейського Парламенту як комунікативної події з огляду на його прагматичні особливості.

Матеріалом дослідження є стенограми та відеозаписи дебатів Європейського парламенту, що публікуються на офіційному сайті <http://www.europarl.europa.eu/>.

Актуальність даного дослідження визначається тим, що прагматичні особливості парламентського дискурсу Європейського Парламенту є важливими в організації ефективної взаємодії комунікантів з огляду на міжнаціональний характер спілкування, яке при цьому являє собою комунікацію представників окремого інституту.

Питанням дискурсивного аналізу парламентської комунікації присвячено цілий ряд робіт: С.Б. Верещагіна [1], С.І. Виноградова [2], О.Л. Дмитрієвої [3], А.Г. Баранова [4], Р. Водак [5], В.И. Карасика [6], Е.И. Шейгал [7] та інших.

Особливості парламентської комунікації пов'язані, перш за все, зі специфічними умовами існування такого інституту демократичного суспільства, як парламент.

Роботи В. Дікмана, Х. Хене, Г. Клан-Деліуса і Г. Шанк в галузі дослідження парламентської комунікації послужили основою для характеристики парламентського дискурсу як комунікативної події між виступаючим з трибуни оратором і аудиторією в рамках суспільного інституту парламенту [8; 9; 10]. Дана характеристика включає наступні компоненти:

1. Мета дії

Мета парламентських дебатів – рішення політичних проблем шляхом наради; вторинної ж метою є вплив на громадськість. На першому рівні комунікація протікає під девізом інституційного формування політичної волі та пошуку вирішення проблеми, на другому рівні пріоритетною є ідея створення особистого політичного іміджу, пошуку контакту з аудиторією і передачі, а деколи і нав'язування, їй певних думок та позицій з обговорюваних питань. Крім того, на думку В. Дікмана, головною метою прихованого комунікативного впливу учасників полеміки є дискредитація супротивника в очах аудиторії і затвердження власних позицій в тій інстанції, де протікає полеміка [8: 41-42].

2. Інтенціональність і тематика

Згідно класифікації Х. Хенне, бесіда може бути 1) директивною, тобто носити характер вказівок, керівництва до дії; 2) наративною – розповідь про подію; 3) дискурсивною, в якій він виділяє приналежність до повсякденного і наукового дискурсу. У дискурсивних бесідах, на думку автора, обговоренню підлягають цінності та норми, визнані в даному суспільстві або даними комунікативними партнерами [9: 27-29].

Матеріал проаналізованих стенографічних звітів дозволив зробити висновок про те, що парламентські дебати поєднують в собі директивні та дискурсивні характеристики. Під час обговорення законопроектів депутатами, крім іншого, приймаються рішення, що направляються далі в комітети і є рекомендаціями, вказівками до подальших дій.

Теми порядку денного засідань Європарламенту зачіпають найбільш гострі та актуальні проблеми: захист навколишнього середовища, економічна ситуація країн, проблеми охорони здоров'я. Так, наприклад, на порядку денному 1-го засідання у 2013 році стояло питання – «європейські гарантії для молоді», які передбачають безробітним більше 4 місяців молодим людям пропозицію роботи або професійне навчання.

3. Фіксованість теми бесіди

Х. Хенне виділяє в даному пункті аналізу три положення: нефіксована тема, фіксоване коло тем, спеціально фіксована тема [9: 27].

Для дебатів Європарламенту з їхньою характерною регламентованою структурою обов'язковою умовою є спеціальна фіксація обговорюваних тем. Президент або його заступники, головуєчі в парламенті, в обов'язковому порядку затверджують перелік тем, які підлягають обговоренню на даному засіданні. Так, наприклад, на засіданні, що буде проходити 4 лютого 2013 року порядок денний включає наступні питання:

- Resumption of session and order of business
- Joint debate – Agriculture in outermost regions
- Specific measures in favour of agriculture in the smaller Aegean islands (Report: Georgios Papastamkos)
- Specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union (Report: Gabriel Mato Adrover)
- Elimination and prevention of all forms of violence against women and girls
- Improving access to finance for SMEs (Report: Philippe De Backer)
- One-minute speeches

4. Часовий аспект

Виклад не прив'язаний до якогось певного часу, є позачасовим, тому в обговоренні або доповіді оратор торкається не тільки поточних подій, але і апелює до подій минулого, а також позначає майбутні перспективи.

5. Логіка викладу змісту

З позачасовою характеристикою дебатів тісно пов'язана його логічна особливість, яка виражається в тому, що тип тексту «парламентські дебати» відрізняється абстрактно-логічними зв'язками змісту, де репліки осіб, що беруть участь у дискусії, безпосередньо залежать від попередніх реплік партнера і обумовлюють форму і зміст наступних. Ця ідея знаходить своє відображення в таких мовних формах, як «бажати висловити свою думку», «бажати переконати партнера», «бажати довести будь-кому що-небудь».

З огляду на мультикультурний склад Європейського Парламенту перебіг комунікації може ускладнюватися тим чинником, що дебати можуть проходити в режимі стимул (однією мовою) – репліка (іншою).

6. Ступінь публічності

Для політичного дискурсу взагалі, і парламентського зокрема, ступінь публічності не має визначального значення, оскільки політика за визначенням є сферою суспільного. Даний факт дозволяє з упевненістю віднести парламентські дебати, які ще називають «подіумною дискусією», до публічної сфери, з її чітко структурованою організацією – можна виділити керівника дискусії (в даному випадку ним є голова), учасників дискусії (в залежності від виду дебатів ними можуть бути члени уряду і депутати) і найчастіше німу публіку. У разі парламентської комунікації аудиторія проявляє певну активність, використовуючи своє право на проміжні питання.

7. Ступінь підготовленості / спонтанності

Підготовленість людей, що ведуть бесіду, стосується тематики розмови. Ступінь підготовленості доповідачів, що виступають в парламенті, може варіюватися між спеціально підготовленим доповідачем і досвідченим доповідачем з поверхневою підготовкою. Спеціальна підготовка доповідача свідчить про те, що він перед виступом ґрунтовно підготував свою промову, використовуючи при цьому довідкову літературу, інші додаткові джерела інформації. Це, однак, не означає, що його доповідь вже не відповідає вимогам усного мовлення, досвідчений політик ніколи не буде перетворювати свій виступ в різне прочитання з листа задалегідь підготовленої промови.

Поверхнева підготовка є різновидом підготовленої промови і являє собою ситуацію, коли досвідчений політик, добре знайомий з тематикою дискусії, без спеціальної підготовки активно і на належному професійному рівні бере участь у дебатах. В даному випадку це можуть бути проміжні питання, а також відповіді на них, які вимагають від політика миттєвої спонтанної реакції.

8. Комунікативні партнери

Адресантами є політики, депутати та голова (керівник дебатів), реципієнтом виступає пленум і громадськість через засоби масової інформації.

8.1. Ситуативний контекст

В рамках ситуативного контексту усних тестів, які відповідають категорії «бесіда», прийнято розрізняти ближню (face-to-face) і дальню комунікацію, наприклад, телефонні

переговори, коли співрозмовників розділяє велика просторове відстань. Парламентська комунікація є прикладом поєднання ближньої (комунікація в пленумі) і дальньої комунікації (комунікація з кінцевим адресатом дебатів – громадськістю).

8.2. Положення партнерів

Основоположна дихотомія щодо положення партнерів – це бесіда «віч на віч» та бесіда в групах. Основоположним даний поділ є тому, що в особистій бесіді «віч на віч» не існує чіткої межі між адресантом та адресатом як людиною, до якої безпосередньо звертаються, в той час як в груповій бесіді даний поділ при необхідності легко здійснити. Залежно від комунікативної ситуації всіх учасників бесіди в групі, крім оратора, можна розглядати як адресатів, а можна виділити мовця, адресата і слухачів. Крім того, в комунікативній ситуації у великій групі, куди і відносяться парламентські дебати, звичайно виділяють керівника бесіди, яким у нашому випадку є голова.

8.3. Розподіл ролей

Парламентські дебати – діалог рівноправних учасників. В даному випадку рівноправність означає, що будь-який учасник дебатів має рівні з іншими шанси в будь-який час взяти слово. Однак ці шанси прямо або побічно розподіляються керівником бесіди, в даному випадку головою німецьким політиком Мартіном Шульцом. Це відбувається за допомогою вже згаданих вище реплік президії, організуючих хід дебатів: «*I give a word to (...)*», «*I give a floor to (...)*».

8.4. Ступінь знайомства комунікативних партнерів

Ступінь знайомства комунікативних партнерів може варіюватися від близько знайомих до незнайомих. На сьомих за рахунком виборах до Європейського парламенту у 2009 році були обрані 736 депутатів, що представляють майже 380 мільйонів європейців, які мають право голосу з 27 країн – членів Євросоюзу, що зробило ці вибори найбільшими транснаціональними виборами в історії. У виборах брали участь як національні партії (у тому числі партії-члени європейських партій), так і незалежні кандидати. Тому, залежно від партійної приналежності, участі в пленарних дебатах і виступів із трибуни, а також особистих контактів, ступінь знайомства учасників парламентської комунікації може перебувати в межах «знайомі» і «поверхнево обізнані».

9. Діалогічність

Монологічну та діалогічну взаємодію прийнято вважати основними видами дискурсу. Процес комунікації передбачає наявність адресата інформації і мовця, причому в разі діалогу відбувається зміна ролей обох комунікантів, як, наприклад, обмін невеликими репліками в побутовому діалозі. У даному випадку прийнято говорити про діалогічному взаємодії в рамках певного дискурсу, в той час як довгий ланцюг об'єднаних загальною темою і послідовно пов'язаних висловлювань одного з учасників спілкування може розглядатися як монолог.

Однак в рамках більш складно організованих комунікативних подій, таких, наприклад, як обмін думками чи дебати, подібне чітке розмежування дискурсу на монологічний і діалогічний представляється не завжди можливим, у зв'язку з чим виникає питання про діалогічну спрямованість даного виду комунікації.

Таким чином, можна зробити висновок, що комунікативна ситуація в рамках парламентських дебатів відрізняється приналежністю до публічної сфери, чітко структурованою

організацією; позачасовим характером викладу матеріалу; спеціальною фіксацією тем, обговорюваних у пленумі; поєднанням ближньої (комунікація в пленумі) і дальньої комунікації (комунікація з кінцевим адресатом дебатів – громадськістю); спеціальною підготовленістю ораторів і різним ступенем їх знайомства; діалогічністю; мультилінгвізмом. Дискурс Європейського Парламенту являє собою цікавий об'єкт для подальшого дослідження в термінах дискурсивного аналізу та вивчення особливостей мови, зокрема морфологічних, лексичних та синтаксичних особливостей такої парламентської комунікації, з огляду на вплив міжкультурних чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Верещагин С.Б.* Дискурсивные аспекты политических дебатов (на материале русских и английских текстов) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. / С.Б. Верещагин; Тюменский гос. ун-т. Тюмень, 2007. – 26 с.
2. *Виноградов С.И.* Слово в парламентском общении: функции и культурный контекст / С.И. Виноградов // *Культура парламентской речи.* – М. : Наука, 1994. – С. 46–57.
3. *Дмитриева О.Л.* Ярлык в парламентской речи / О.Л. Дмитриева. // *Культура парламентской речи.* – М. : Наука, 1994. – С. 94–97.
4. *Баранов А.Н.* Парламентские дебаты: традиции и новаторство / А.Н. Баранов, Е.Г. Казакевич. – М., 1991.
5. *Водак Р.* Язык. Дискурс. Политика / Р. Водак. – ВГПУ. Волгоград: Перемена, 1997. – 53 с.
6. *Карасик В.И.* О типах дискурса / В.И. Карасик. // *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс:* Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000. – С. 5 – 20.
7. *Шейгал Е.И.* Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал / РАИ. Ин-т языкознания; Волгогр. гос. пед. ун-т. – М., Волгоград: Перемена, 2000. – 376 с.
8. *Dieckmann Walter.* Streiten uber das Streiten: normative Grundlagen polemischer Metakommunikation / W. Deckmann. – Max Niemeyer Verlag GmbH, Tübingen 2005. – 318 S.
9. *Henne Helmut.* Einführung in die Gesprächsanalyse / H. Henne.- 4., durchges. und bibliogr. erg. Aufl. – Berlin; New York: de Gruyter, 2001.-336 S.
10. *Schank G.* Linguistische Konfliktanalyse. Ein Beitrag der Gesprächsanalyse / G. Schank // *Konflikte in Sprachen.* Schank G., Schwitalla, J. (Hrsg.)-Tübingen: Narr, 1987. S. 18 – 98.

Стаття надійшла до редакції 30.07.13

В. Головань, аспирантка
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОММУНИКАЦИИ ЕВРОПЕЙСКОГО ПАРЛАМЕНТА

Статья посвящена исследованию основных прагматических аспектов парламентской коммуникации на материале заседаний Европейского Парламента. Проводится характеристика данного парламентского дискурса как коммуникативного события между выступающим с трибуны оратором и аудиторией в рамках общественного института парламента.

Ключевые слова: парламентская коммуникация, Европейский парламент, прагматика, интенциональность, коммуникативные партнеры

V. Golovan, postgraduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PRAGMATIC ASPECTS OF EUROPEAN PARLIAMENT COMMUNICATION

The article deals with investigation of the basic pragmatic aspects of parliamentary communication on the material of the European Parliament debates. The characteristic of the parliamentary discourse as a communicative event between speakers on the tribune and the audience in the social institution of Parliament is realized.

Key words: parliamentary communication, European Parliament, pragmatics, intentionality, communication partners